

BA záróvizsga tételek

1. A történelem kezdete (az ember megjelenése és a Föld benépesülése, a paleolitikum és a mezolitikum néhány fontosabb jelenségének értelmezése). VAGY: A neolitikum kialakulása és jelentősége (állandó települések, mezőgazdasági élelemtermelés kezdetei, fejlődése és terjedése).
2. Az ókori Közel-Kelet történetének főbb súlypontjai és EGY korszak/terület részletes bemutatása az alábbiak közül: a) Egyiptomi Óbirodalom és Középbirodalom kora, b) Egyiptomi Újbirodalom, c) Újasszír Birodalom, d) Óperzsa Birodalom.
3. Az archaikus és klasszikus görög világ története és kultúrája. A görög polis, az athéni demokrácia kialakulása és jellemzői, perzsa háborúk, peloponnészoszi háború, Spárta és Thébai hegemoniája.
4. Nagy Sándor és a hellenisztikus államok története (Nagy Sándor uralma, hódításai, hellenisztikus utódállamok, a hellenisztikus monarchiák jellegzetességei Európában, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában).
5. A római köztársaság államformája; a tisztségek rendszere; a rendek küzdelme a hatalomért; a köztársasági államrend felbomlása.
6. A Római Birodalom működésének átfogó jellemzése a Kr. u. 1–2. században. A 3. századi válság és annak lehetséges okai. A principátus és a dominatus rendszerének összehasonlítása.
7. A Kárpát-medence története az őskortól a római hódításig. VAGY: Pannonia és Dacia.
8. Európa demográfiai és gazdasági viszonyai a középkorban és a koraujkorban. A Kelet-Nyugat munkamegosztás kérdése és a gyarmatok gazdasági szerepe. (Európa népesedési görbéinek alakulása, az ipar fejlődése, főbb iparágak és ipari központok. Az európai városfejlődés régiói és jellegzetességei, a mezőgazdasági technika változása. A Mediterránneum és a Hanza kereskedelmi rendszere. Braudel gazdasági világ modellje. A világgazdaság kialakulása a 16-17. században, gyarmatok gazdasági szerepe.)
9. A feudalizmus és a rendiség fogalma. A rendi állam. (Hűbériség és feudalizmus: kialakulás, időbeli és térbeli alkalmazhatóság kérdése. Hűbéri kötelezettségek, hűbéri jog: a francia, német, angol, hűbériség közti különbségek. A rendiség típusai: funkcionális, társadalmi és politikai rendek. A rendi gyűlések kialakulása, funkcióik, a rendiség európai variánsai.)
10. A nyugati egyház történetének főbb fordulópontjai a középkorban és a koraujkorban. A nyugati és a keleti egyház közti különbségek. (A kereszténység a barbár királyságokban, a latin és ortodox rítusú kereszténység elterjedése Európában. A pápaság változó szerepe az egyházban: pápai főség elmélete és gyakorlata, a pápaság az investitúraharc előtt és után. A reformáció és a katolikus reform. A egyházszakadás okai (1054) és az egyesítési kísérletek.)

11. A korai újkor államrendszer kialakulásának főbb állomásai, a nagyhatalmi szerepek változása. Az abszolutizmus problematikája. (A dinasztikus államok jellegzetességei a korújkorban. A vallás szerepe az államközi konfliktusokban. A spanyol gyarmatosítás és a spanyol hegemónia. Gyarmati versengés, Spanyolország hanyatlása és a harmincéves háború: a vesztfáliai béke és jelentősége. Franciaország fénykora és a hatalmi egyensúly doktrínája. Birodalmak Európa peremén: Oroszország és az Oszmán Birodalom. Az abszolút monarchia, mint politikai rendszer megítélése.)

12. A Kárpát-medence etnikai és demográfiai viszonyainak alakulása a 9–17. században. (A Kárpát-medence népessége a magyar honfoglalás előtt és a magyarság megjelenésével keletkező változások. A demográfiai viszonyok alakulása. Magyarország mint befogadó ország: a betelepülő népek sajátosságai, jogállásuk, vallási különbözőségük, a különállás konzerválása vagy az asszimiláció útja.)

13. A félnomád berendezkedéstől az európai struktúrákig: a honfoglalástól az Anjou-kor végéig. (A honfoglalás eseményei és hatása a szomszédságban élő népekre. Beilleszkedés Európába: a kereszténység felvétele, az államszervezés, letelepedés. A gazdaság, a társadalom és a kormányzat átalakulásának csomópontjai az Árpád- és Anjou-korban: agrárátalakulás, familiaritás, tartományuraság, honor-rendszer, az Aranybullák.)

14. Magyarország helye a középkori Európa gazdasági-, társadalmi- és hatalmi rendszerében Zsigmond korától Mohácsig. (A későközépkori agrárstruktúra, a városfejlődés, a bányászat és a pénzgazdálkodás. Magyarország helye az európai kereskedelemben. A magyarországi rendiség és intézményei. A királyválasztás problémája és következményei. A perszonálunió kényszere és lehetőségei. A balkáni politika és a török kérdés: a támadás és védekezés dilemmája)

15. Az európai szellemi áramlatok hatása Magyarországra a 11-17. században. Írásbeliség és intézményei. (A latin és az ortodox kereszténység párhuzamossága. Magyarország és a Szentszék: az investitúra, a keresztes eszme, a schisma kérdései. A huszitizmus magyarországi hatása. A humanizmus, a reformáció és az ellenreformáció Magyarországon: időbeli megjelenése, hatása, következményei. Eltérések a három részre szakadt Magyarországon. A reformáció kulturális hatása. Az oktatás magyarországi intézményei és a külföldi ismeretszerzés lehetőségei.)

16. A három részre szakadt Magyarország (1526-1699). A Magyar Királyság a Habsburg Monarchiában: az országrész kormányzata, társadalmi viszonyai. Az Erdélyi Fejedelemség létrejöttének okai és folyamata. Az országrész közjogi helyzete, kormányzata, társadalmi sajátosságai. A hódoltsági oszmán berendezkedés. A kondominium jelensége. Gazdasági egység a politikai megosztottságban. Az oszmán uralom hosszú távú következményei.

17. Európa gazdasági, demográfiai és társadalmi fejlődése a 17. századtól a 20. század elejéig. (A mezőgazdaság, az ipar és a kereskedelem sajátosságai; az első és második ipari forradalom és következményei; az európai gyarmatosítás Amerikában, Afrikában és Ázsiában, a gyarmatosítás sikerei és kudarcai; A népességnövekedés okai és következményei; parasztság, nemesség, városi dolgozók, munkások, polgárság.)

18. Az európai szellemi élet a XVII. századtól a XX. század elejéig. Vallás, tudomány, művészetek, politikai gondolkodás. (A felvilágosodás; A francia forradalom eszméinek fogadtatása Európában; A tudományok 19. századi eredményei; a művészet útja a barokktól

az avantgard irányzatokig; a politikai gondolkodók útja az abszolút monarchiától a parlamentáris demokráciáig; liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus, nacionalizmus.)

19. XIV. Lajos háborúi, A francia forradalom és Napóleon kora, a Szent Szövetség kora (A francia forradalom okai, dinamikája és következményei; Napóleon hatalomra jutása, sikerei és kudarcai. Az egyes európai államok Napóleon korában; a nagyhatalmi erőviszonyok, a nemzetközi kapcsolatok átalakulása.)

20. Az orosz fejlődés Nagy Pétertől az első világháborúig. (A cári Oroszország gazdasági, társadalmi és politikai sajátosságai; Nagy Péter reformjai; a reformok fennmaradása és Nagy Katalin újabb reformjai; I. Sándor és I. Miklós kora; a 19. század nagy reformjai; a gazdasági fejlődés és a politikai-eszmei átalakulás; a 19. század közepének nagy háborúi; a nagyhatalmi erőviszonyok a 19. század végén.)

21. Az amerikai államok fejlődése a 17. századtól a 20. század elejéig. (Brit gyarmatok a 17-18. századi Amerikában, a gyarmatosítás sikerei és kudarcai; a függetlenség kivívása; az 1787-es alkotmány; területi terjeszkedés és a régiók konfliktusa; a polgárháború; a gazdaság megújulása; a politikai pártok átalakulásai; a Nyugat meghódítása; Amerika a nemzetközi élet porondjára lép; a nagyhatalmi erőviszonyok a 19. század végén.)

22. A történeti Magyarország demográfiai viszonyainak alakulása 1700 és 1918 között, az ország etnikai és vallási szerkezete. (A hagyományos népesedési modell működésének jellemzői, a demográfiai átmenet, regionális sajátosságok és országos trendek, a népesség etnikai és vallási arányainak változása, benépesítés, asszimiláció, kivándorlás, a vallások közjogi helyzetének változása, a vallási unió és szerepe, az egyes vallások szervezeti felépítése, az egyházak társadalmi-politikai szerepvállalása, a századforduló vallási megújulása.)

23. A gazdaság fejlődése 1700 és 1918 között: a hagyományos gazdasági struktúra átalakulása, a tőkés gazdasági viszonyok kialakulása. (A magyar gazdaság a világ gazdaságában, a gazdaság fő szektorai, a külkereskedelem, az állami gazdaságpolitika, az 1867-ben létrejövő közös piac működése és értékelése, a gazdasági növekedés, szerkezetváltás a mezőgazdaságban és az iparban.)

24. A magyar kultúra és tudomány fejlődésének főbb szakaszai a 18. század elejétől 1918-ig. (Az oktatás fejlődése, a kulturális intézményrendszer kialakulása, a szaktudományok fejlődése, a főbb képzőművészeti, építészeti és irodalmi irányzatok és képviselőik, a magyar nyelv térhódítása a latin rovására, a nyelvújítás.)

25. Magyarország a Habsburg birodalomban 1700 és 1918 között. (Magyarország, Horvátország és Erdély helyzetének változásai 1711-1918, a rendi intézmények és működésük 1686-1847 között a Magyar korona országaiban, a birodalmi centralizáció és abszolutizmus kísérletei, a dualizmus intézményrendszere, a közös hadsereg és a honvédség, a dualizmuskori közigazgatás és igazságszolgáltatás, valamint a kormányservezet kiépülése és működése, a közigazgatás középső és alsóbb szintjei.)

26. A politikai fejlődés fő irányai 1700 és 1918 között. (A felvilágosult abszolutizmus reformjai, a fontosabb rendi országgyűlések a 18. században, a napóleoni háborúk kora, a reform országgyűlések és a polgári átalakulás előkészítése, a magyar államnyelv, a nemzeti mozgalmak ébredése és kibontakozása, koncepciók és kísérletek a birodalom

átszervezésére 1849-1867, fontosabb eszmei-ideológiai irányzatok: liberalizmus, neokonzervativizmus, agráriusok, pártviszonyok a dualizmus korában, a munkás- és parasztmozgalmak, a dualizmus kori kormányok politikája, a nemzetiségi kérdés, a horvát kérdés, a Monarchia külpolitikája.)

27. Az első világháború előzményei, története, szakaszai és hadszínterei. A hadviselés jellegzetességei. Az első világháború befejeződése és következményei. A Párizs környéki békeszerződések. A washingtoni konferenciák, 1921–1922. Nemzetközi kapcsolatok a két világháború között. Gyarmati problémák a két világháború között.

28. Az európai és világgazdaság átalakulása és válsága. Az első világháború időszak gazdasági-társadalmi problémái Európában, és az ezekre adott válaszok a demokratikus (USA, Nagy-Britannia, Franciaország), autoriter (Köztes-Európa) és totális (Olaszország, Németország, Szovjetunió) rendszerekben.

29. A második világháború története, szakaszai és hadszínterei. A hadviselés jellegzetességei, a polgári lakosságot érintő következményei, a náci népirtás. A tengelyellenes koalíció létrejötte és háború alatti konferenciái. A világháború lezárása.

30. Az európai és a globális erőviszonyok átrendeződése, a tengelyellenes koalíció felbomlási folyamata (1945–1947) és a "klasszikus hidegháború" korszaka és főbb csomópontjai. Nemzetközi kapcsolatok a 1960-70-es években, a "kis" hidegháború évei (1979–1985) és kétpólusú világrendszer szétesése (1985–1989). A "harmadik világ" a világpolitikában.

31. Gazdasági-társadalmi fejlődés jellegzetességei a megosztott világban: demokratikus fejlődési utak (USA, NSZK, Nagy-Britannia, Franciaország) és a szovjetizálás a keleti blokkban. Az emberiség globális problémái. A nyugat-európai integráció fejlődésének fő szakaszai a Montánuniótól az Európa Unióig.

32. Magyarország részvétele az I. világháborúban. A vereség és következményei. Az önálló magyar állam létrejötte; a polgári demokratikus forradalom; a Tanácsköztársaság; a trianoni béke és következményei.

33. Magyarország politikai berendezkedése, bel- és külpolitikai helyzetének alakulása 1919–1944 között. Az államszervezet elemei és szerkezete – a hatalmi ágak működése, a pártrendszer szerkezete és változásai – a politikai irányzatok és pártjaik, a belpolitika alakulása – a rendszer jellege, kísérletek a rendszer módosítására; az ország nemzetközi helyzete, külpolitikája.

34. Magyarország második világháborús részvétele és pártállam kiépülése. Az ország külpolitikai helyzete 1939–1949 között. Az államszervezet és a hatalmi viszonyok alakulása 1944–1950 között. A hatalmi struktúra, a gazdaság és a kulturális élet átalakításának folyamata, legfontosabb elemei.

35. A pártállam hatalmi rendszere, kísérletek annak módosítására – 1949–1989 (az "új szakasz" politikája; az 1956-os forradalom és hatásai; a rendszerváltás). A rendszer alapszerkezete, állandó és módosuló elemei a Rákosi- és a Kádár-korszakban, a pártirányítás eszközei és módszerei; az erőszakszervek szerepe, az állampárt – az MDP és az MSZMP – szerkezete és működési elvei. Az "egységes államhatalom" intézményei.

36. Gazdaság és társadalom Magyarországon a 20. század második felében. A gazdaságpolitika változásainak főbb szakaszai és jellemzői. Magyarország helye a nemzetközi gazdasági rendszerben. A tervutasításos rendszer működése és hatásai; kísérletek a rendszer reformjára. Az egyes ágazatok helyzete és főbb eredményei; eladósodás, a válság kiteljesedése az 1980-as években. A politikai és gazdasági változások társadalmi hatásai. Mobilitási trendek és demográfiai viszonyok. Az életfeltételek és az életmód alakulása.